

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**VI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

AVGUST, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**VI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, avgust

TOSHKENT-2025

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.1-jild, 6-son (avgust, 2025-yil). – 177 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 7-avgust

Mas'ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TEXNIKA FANLARI

Bozorboyev Abbasjon, Ravshanov Shavkat

KUNJUT O'SIMLIGINING XUSUSIYATLARI VA UNING HOSILINI YIG'ISHTIRIB OLISHDAGI MUAMMOLARI..... 6-9

Iskandarov Orifxon

TIRIKOTAJ MATOLARIDA SIFAT NAZORATI..... 10-12

Odinayev Mirjalol

"AI-TRANSLATE" TEXNIK HUJJATLARNI SUN'YI INTELLEKT ORQALI AVTOMATIK TARJIMA QILISH VA HUQUQIY MASLAHATLAR AXBOROT TIZIMI – TEXNIK JIHATDAN TARTIBGA SOLISHDA INNOVATSION YECHIM 13-18

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

Karimov Nurbek

TURLI USULDA YERGA ISHLOV BERISHNI SOYA PARVARISHLANGAN MAYDON TUPROG'INING SUV O'TKAZUVCHANLIGIGA TA'SIRI 19-22

TARIX FANLARI

Bobojonova Zuxra

TEMURIY MALIKALARNING HUKMDORLAR HAYOTIDAGI O'RNI..... 23-25

Xalilov Baxodir

ZAMONAVIY KUTUBXONALARNING MAKTABDAN TASHQARI TA'LIMDAGI O'RNI: NAVOIY VILOYATI MISOLIDA..... 26-31

Xoliqova Ra'noxon

"MARKAZIY OSIYODA SUN'YI INTELLEKT TUFAYLI AYOLLAR IMKONIYATLARI: STEM TA'LIMI, GENDER TENGLIGI VA IQTISODIY FAOLLIK SSENARIYLARI" 32-34

Xasanova Nargiza

YANGI DAVR: ILM-FANI INNOVASIYALARIDA AYOL-QIZLAR ISHTIROKINING DOLZARB AHAMIYATI..... 35-38

IQTISODIYOT FANLARI

Salomov Temurbek

THE ROLE OF PILGRIMAGE TOURISM IN ENHANCING THE SERVICE SECTOR: A CASE STUDY OF UZBEKISTAN..... 39-43

Raxmanov Ulugbek

TIJORAT BANKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING HISOBVARAQLAR REJASIGA MUVOFIQ TAHLILY AVTOMATLASHTIRILGAN NAZORAT MEXANIZMINI YARATISH 44-45

Toshtemirov To'liqin

KICHIK TADBIRKORLIK SUB'EKTLARINING SUN'YI BO'LINISH MUAMMOLARI..... 46-49

Mansurova Sayyora

INNOVATSION PROPTECH-PLATFORMALAR VA ULARNING KO'CHMAS MULK BOZORIGA TA'SIRI 50-53

Rajabov Alibek

INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKKLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARIH..... 54-57

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

EFFECTS OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT ENVIRONMENT: LESSONS FROM GLOBAL EXPERIENCES..... 58-60

FALSAFA FANLARI

Abdullayev Sodiqjon

MILLIY O'ZLIKNI TIKLASH JARAYONIDA EKOLOGIK TAFAKKUR VA SALOMATLIK

QADRIYATLARI..... 61-66

Gafurova Munajat

O'ZBEKISTONDA GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHDAGI JAMIYAT VA

DAVLAT O'RTASIDAGI DIALEKTIK MUNOSABATLARI..... 67-70

Davronov Bahodir

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA AXBOROT MUHITINING GUMANITAR QADRIYATLARGA

NISBATAN ASIMMETRIK MUNOSABATI..... 71-76

Latipov Sardor

KORRUPSIYANING TARIXAN SHAKLLANISHI VA TURLARI..... 77-81

FILOLOGIYA FANLARI

Xoliyorova To'lg'anoy

O'ZBEK TILI MILLIY KORPUSINING TA'LIM VA ILMIY TADQIQOTLARDAGI O'RNI..... 82-83

Ro'ziyev Temur

ADABIY-ESTETIK QARASHDA TAFAKKUR VA TUYG'UNING O'RNI..... 84-92

Gulmuradova Sobira

"XUSHKELDI" DOSTONI MATNI TARKIBIDAGI ETNOGRAFIKMLARNING MILLIY –

MADANIY XUSUSIYATLARI..... 93-95

Qosimova Malika

SINXRON TARJIMADA MASHINA TARJIMASINING AFZALLIKLARI XUSUSIDA..... 96-99

Bahromjonova Shahnoza

HODI ZARIF VA YANAGITA KUNIO ILMIY MEROSI:

FOLKLORSHUNOSLIKDA QIYOSIY TAHLIL..... 100-102

Ayimbetova Damekhan

ZAMONAVIY INGLIZ SHE'RIYATIDA HAYVONLARNI

TASVIRLASHNING O'ZIGA XOSLIKLARI..... 104-107

YURIDIK FANLARI

Komilov Avazbek

INTIZOMIY JAVOBGARLIK TO'G'RISIDA ISH QO'ZG'ATISH HAQIDAGI QAROR,

UNING SHAKLI VA MAZMUNIGA NISBATAN TALABLAR..... 108-110

Shamsitdinova Manzura

TEACHING LISTENING COMPREHENSION..... 111-112

Xadjiyev Azizbek

"IJTIMOIY ADOLAT" TAMOIYILINING XALQARO QONUNCHILIK

AMALIYOTIDA YORITILISHI..... 113-116

Уктамов Комрон

РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ВОД ПЕРВЫМ ВОДНЫМ КОДЕКСОМ

РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН..... 117-123

<i>Исмоилов Бехрузбек</i> <i>ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН</i>	124-129
--	---------

PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Qo'shmurodova Aziza</i> <i>BOSHLANG'ICH SINFLARDA VATANGA MUHABBAT TUYG'USINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIM METODLARINI QO'LLASH</i>	130-133
---	---------

<i>Mamatqosimova Nodira</i> <i>SSENARIY YARATISHDA BADIY ADABIYOT NAMUNALARIDAN FOYDALANISH USULLARI</i>	134-137
---	---------

<i>Sattoriy Shohruh</i> <i>TA'LIM SIFATI USTIDAN NAZORAT MEXANIZMLARINI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH</i>	138-141
--	---------

<i>Jabborova Umida</i> <i>TEXNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING TEXNIK SAVODXONLIGINI ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI</i>	142-144
---	---------

<i>Xujanazarova Nozima</i> <i>RAQAMLI PLATFORMALARDA IQTISODIY MATNLARNI TARJIMA QILISHGA YO'NALTIRILGAN INTERAKTIV O'QUV TOPSHIRIQLARI VA KEYS-STADIYALARNI YARATISH</i>	145-148
--	---------

<i>Aripjanova Dinora</i> <i>RAQOBATBARDOSH RAHBAR SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA MOTIVATSIYA MEXANIZMLARINING SAMARALI MODELI</i>	149-151
---	---------

<i>Dosanova Gulbanu</i> <i>OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK SHART-SHAROITLARI</i>	152-154
--	---------

<i>Isokov Ravshanbek</i> <i>INNOVATIVE APPROACHES TO FOSTERING HISTORICAL MEMORY AND CULTURAL IDENTITY IN STUDENTS</i>	155-160
---	---------

TIBBIYOT FANLARI

<i>Urunbayeva Dilorom, Xudaybergenova Shaxnoza</i> <i>XOSHIMOTO TIREOIDITINING KECHISHIDA RUXNING O'RN</i>	161-163
---	---------

<i>Nabiyeva Umida</i> <i>GIPERTONIYANING KELIB CHIQISHI VA OLDINI OLISHNING ZAMONAVIY TAMOIYILLARI</i>	164-166
---	---------

PSIXOLOGIYA FANLARI

<i>Polvanov Rasulbek</i> <i>INTERNET QARAMLIGI VA SHAXSNING IJTIMOY MOSLASHUVIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR ZAMONAVIY MAUGLI SINDROMI KONTEKSTIDASH</i>	167-172
---	---------

<i>Усманова Лилия</i> <i>ТИПОЛОГИЯ СЕМЬИ В УЗБЕКИСТАНЕ: ТРАДИЦИИ, ТРАНСФОРМАЦИИ И СОВРЕМЕННЫЕ ВЫЗОВЫ</i>	173-176
---	---------

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA AXBOROT MUHITINING GUMANITAR QADRIYATLARGA NISBATAN ASIMMETRIK MUNOSABATI

Davronov Bahodir Tohirjonovich

Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Tezisdan sun'iy intellekt (SI) vositalari orqali shakllanayotgan zamonaviy axborot muhitining gumanitar qadriyatlarga nisbatan ko'rsatayotgan asimmetrik munosabati konseptual va analitik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Axborot oqimlarining SI tomonidan tartibga solinishi, algoritmik filtrlash, kontentni tanlashda ustuvorliklar belgilanishi – insoniyat tamadduni shakllantirgan gumanitar qadriyatlarga (ma'naviyat, axloq, estetik did, insonparvarlik) bevosita ta'sir o'tkazmoqda. Tadqiqotda axborot texnologiyalarining ideologik neytralligi haqidagi stereotiplar inkor qilinib, SI tomonidan boshqariladigan axborot muhiti qanday qilib inson qadriyatlariga qarshi yoki ularni deformatsiyalovchi mexanizmlarga aylanishi mumkinligi ko'rsatib beriladi. Shu bilan birga, axborot muhitining gumanitar tafakkurga zid holda standartlashtirilishi, madaniy xilma-xillikni siqib chiqarishi va axborotda insoniylik tamoyillarining zaiflashuvi kabi asimmetrik jarayonlar tahlil qilinadi. Muallif SI asosidagi axborot tizimlarida gumanitar tamoyillarni integratsiyalash, raqamli etikani mustahkamlash va insoniyatning ijtimoiy-madaniy barqarorligini ta'minlash zaruratini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, axborot muhiti, gumanitar qadriyatlar, algoritmik nazorat, axborot asimmetriyasi, raqamli etika, axloqiy muvozanat, madaniy xilma-xillik, kontent manipulyatsiyasi, texnogumanitar muvozanat.

ASYMMETRIC RELATIONSHIP OF THE INFORMATION ENVIRONMENT TOWARDS HUMANITARIAN VALUES WITH THE HELP OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Davronov Bahodir Tohirjonovich

Researcher at Namangan State University

Annotation. The thesis analyzes the asymmetric relationship of the modern information environment, formed by artificial intelligence (AI) tools, to humanitarian values from a conceptual and analytical perspective. The regulation of information flows by AI, algorithmic filtering, and prioritization of content selection directly affect the humanitarian values that have shaped human civilization (spirituality, morality, aesthetic taste, humanism). The study refutes stereotypes about the ideological neutrality of information technologies and shows how the information environment controlled by AI can become mechanisms that oppose or deform human values. At the same time, asymmetric processes such as the standardization of the information environment contrary to humanitarian thinking, the suppression of cultural diversity, and the weakening of humanistic principles in information are analyzed. The author justifies the need to integrate humanitarian principles in information systems based on SI, strengthen digital ethics, and ensure the socio-cultural stability of humanity.

Key words: artificial intelligence, information environment, humanitarian values, algorithmic control, information asymmetry, digital ethics, moral balance, cultural diversity, content manipulation, techno-humanitarian balance.

Kirish: XXI asr raqamli zamonining yuksalishi bilan axborot muhitining inson ongiga nisbatan yangi va murakkab ta'sir mexanizmlari shakllanmoqda. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari axborot oqimini tahlil qilish, filtrlash, tanlash va foydalanuvchiga yo'naltirish bo'yicha yetakchi vosita darajasiga ko'tarildi. Natijada axborot muhitida gumanitar qadriyatlarga—insonparvarlik, axloqiy-falsafiy chuqurlik, madaniy xilma-xillik, estetik did va empatiyaga nisbatan asimmetrik xususiyatlar vujudga kelyapti. Axborot resurslari SI algoritmlari ostida markazlashtirilgan va tanlangan shaklda foydalanuvchiga etkazilishi orqali axborot muhitining ichki strukturasida gumanitar paradigmalar ustunkor joylardan siqilib,

texnogumanitar narrativlar hukmron bo'lmoqda. Mazkur masala nafaqat texnologik, balki falsafiy-ontologik, etik-antropologik va sotsiokognitiv marta baholanishni talab etadigan murakkab fenomen sifatida qaraladi. Avvalo, gumanitar qadriyatlar axborotli jamiyatda inson shaxsiyatining shakllanishi, ijtimoiy ong va ma'naviy muvozanatning negizi hisoblanadi. Tarixiy-tahliliy nuqtai nazardan bu qadriyatlar -- insoniylik, hamjihatlik, etik mas'uliyat va madaniy pluralizm – axborot maydonida diversifikatsiya va dialoqqa asoslangan murakkab kommunikativ strukturalarni barpo etgan. Lekin, SI vositalarining keng tatbiqidan so'ng, axborot almashinuv jarayoni bir darajali algoritmarga aylantirildi: ma'lumot tanlash bo'yicha ustuvorliklar foydalanuvchi profilinga, tolerantlik darajasiga, tavsiya tizimlariga va marketerlik instrumentlariga mos ravishda o'zgaradi[1]. Bunday usullar algoritmik filtrlash, personalizatsiya va kontent optimallashtirish kabi texnik tamoyillar asosida gumanitar paradigmalarni cheklash yoki deformatsiyalash potentsialiga ega bo'ladi. Ma'lumki, SI asosida ishlaydigan tizimlar foydalanuvchining ijtimoiy tarmoq faoliyati, o'qish odatlari, izlash tarixlari kabi ko'plab parametrlar bo'yicha ma'lumot bazasini shakllantiradi. Bu parametrlarga tayangan holda mazmunli kontent sintezlanadi yoki filtrlanadi, inson e'tiborini jalb qiluvchi kontent – ba'zan sensorli, sensatsion yoki tezkor viral postlar – ustunlikka ega bo'ladi. Shu bilan birga, gumanitar axloq, madaniy diversifikatsiya, mahalliy anonim qadriyatlar, epistemik ehtiyotkorlik kabi mezonlar algoritmik reyting natijalarida pastroq pog'onalarga tushib qoladi. Bu jarayonda axborot muhitida SI yordamidagi asimmetrik munosabat strukturalari yuzaga keladi: gumanitar tamoyillar algoritmik platformalarda sistematik jihatdan "ovqat zanjiri"da joyidan siqiladi. Ilmiy nazariy-huquqiy nuqtai nazardan ham bunday asimmetriya axborot etikasi printsiplari va raqamli huquqiy normativlar bilan qarama-qarshilikka tushadi. Erik Brattenbergning gumanitar informatsiya nazariyasiga ko'ra, har qanday axborot tizimi gumanitar integratsiya printsiplarini hurmat qilishi lozim: shaffoflik, identifikatsiya huquqi, multidialektik kontekstdagi pluralizm. Ammo SI vositalari foydalanuvchining faqat profil mosligi tushunchasi asosida kontentni tanlashi bu printsiplardan uzoqlashishni anglatadi. Buning natijasida, axborot maydoni bir tomonlama SI konstruksiyalarining dominatsiyasi ostida — gumanitar muvozanatdan yiroq lider kontentlarda qayta tashkil etiladi. Kognitiv-psixologik yondashuvlardan qaraganda, asimmetrik axborot muhitida inson ongining fikrlash uslubi ham o'zgaradi. Sun'iy intellekt tahlillariga asoslangan personalizatsiya insonning kognitiv rutinasini o'zgarishiga olib keladi: ilgari ongli emotsional chuqurlikni talab etgan matnli yoki diskussion kontent qisqaradi, sensatsion vizual yoki "qiziquvchan" impuls oldingi o'rinni egallaydi. Bu esa epistemik jinsiyantirish, reflektiv tafakkur susayishi, fokuslanish qobiliyatining pasayishi kabi holatlarga olib keladi[2]. Gumanitar qadriyatlar esa ushbu psixologik kontekstda o'z ifodasini yo'qotadi yoki natijasida qisqa muddatli "televizion" tafakkurga aylanish ehtimoli kuchayadi. Shuningdek, madaniyatshunoslik nazariyalariga ko'ra, axborot asimmetriyasi mamlakatlararo diversifikatsiya va til-madaniyat saqlanishi uchun ham tahdidli bo'ladi. SI orqali kontent ishlab chiqaruvchilar ko'proq iqtisodiy foyda, auditoriya yutug'i yoki viral bo'lishi yuqori bo'lgan g'ayri-mahalli kontentga ustunlik beradi. Shu orqali madaniy xilma-xillik zarracha va lokal dilellar (lingvistik strukturalar) yo'qoladi, homogenizatsiya jarayoni kuchayadi. Gumanitar qadriyatlar esa axborot muhitida kamroq e'tibor bilan shikastlanadi yoki o'z-o'zidan marginal holga tushadi. Bundan tashqari, raqamli etikaga oid tadqiqotlar (Floridi, Bostrom, Zuboff va boshq.) gumanitar muvozanat nuqtai nazaridan quyidagi xavf-xatarlarni ko'rsatadi: algoritmik izolyatsiya, kontentning

kutubxonacha diversifikatsiyasi o'rniga filtrli kontent, ma'lumot va manipulyatsiya risklari, gumanitar tematik kontentning algoritmik kamaytirilgan paydo bo'lishi[3]. Bu esa axborot muhitida gumanitar tamoyillarning strategik jihatdan chetga siqilishi, jamiyat ijtimoiy-ruhiy sog'lig'ini va epistemik erkinlikni shikastlanishi bilan yakunlanadi. Shu ma'noda, muallif ushbu tezisda quyidagi yondashuvlarni amalga oshiradi: avvalo, SI yordamida qurilayotgan axborot muhitining strukturaviy mexanizmlarini konseptual nuqtai nazardan modellashtirish; gumanitar qadriyalarning asimmetrik pastlashuvi jarayonlarini epistemik, psixologik va sotsiokultur nazariyalar doirasida tahlil qilish; algoritmik etika va axborot huquqi asosida raqamli etik me'yorlarni shakllantirish uchun nazariy bazani shakllantirish; hamda gumanitar paradigmalarni axborot muhitida saqlab qolish bo'yicha strategik tavsiyalar ishlab chiqish.

Zamonaviy tsivilizatsiya taraqqiyoti davrida sun'iy intellekt texnologiyalari insoniyat tafakkurining shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muhim omilga aylanib bormoqda. Bugungi kunda global axborot muhiti nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki inson ongi, axloqiy mezonlari va madaniy dunyoqarashini shakllantiruvchi ijtimoiy-falsafiy makonga aylangan. Ayniqsa, sun'iy intellektning axborotni tanlash, filtrlash va ommalashtirishdagi algoritmik ustuvorligi gumanitar qadriyatlarining asimmetrik tarzda chetlab o'tilishiga yoki ularning muayyan shaklda deformatsiyalanishiga sabab bo'lmoqda[4]. Bunday sharoitda axborot muhitida mavjud gumanitar qadriyatlar texnologik vositalar orqali emas, balki ularning taqdim etilish formasi va mazmuni ustidan turli algoritmik nazoratlar orqali cheklanmoqda. Bu esa insoniyat tarixiy taraqqiyotida shakllangan qadriyatlar tizimi bilan zamonaviy raqamli epistemologiya o'rtasida chuqur tafovut – falsafiy disbalans paydo qilmoqda. Aslida, insoniyat doimo axborotning ichra yashab kelgan, lekin bu axborotlar ilgari inson tafakkuri, tajribasi, madaniy yodgorliklar va muloqotlar orqali shakllangan bo'lsa, bugungi kunda ushbu jarayon algoritmik tizimlar vositasida boshqarilmoqda. Bu holat o'z-o'zidan axborotning tarkibiy tuzilmasini texnotsentrik, ya'ni texnologik samaradorlik va foydalilik mezonlariga asoslangan tarzda shakllanishiga olib kelmoqda. Shu sababli, sun'iy intellekt tomonidan boshqarilayotgan axborot muhiti insoniylik, axloq, madaniyat, ma'naviyat, estetik sezgi kabi gumanitar mezonlarga emas, balki raqamli tizimning samaradorlik indikatori bo'lmish "diqqat", "o'zaro aloqadorlik" va "tijoratga yaroqlilik"ka asoslanmoqda. Bu esa gumanitar qadriyatlarining sun'iy tarzda siqib chiqarilishiga olib kelmoqda. Dunyo miqyosida bu holat ayniqsa o'z aksini topmoqda: algoritmik axborot tizimlari ko'pincha insoniyat tarixiy shakllangan axloqiy-etik asoslariga emas, balki jamiyatning ijtimoiy-psixologik impulsariga tayangan holda axborot oqimini yo'naltiradi[5]. Bu esa gumanistik tafakkur, milliy madaniyat va ma'naviyat mezonlarining zaiflashuviga, yengil ko'ngilocharlik, individualizm, iste'molchilik va giperrealistik qadriyatlarining ustunlashuviga olib kelmoqda. Foydalanuvchining e'tiborini jalb etish prinsipiga asoslangan sun'iy intellekt algoritmlari ijtimoiy ongda yanglish tasavvurlarni shakllantiradi va bu bilan "gumanitar haqiqat" emas, balki "raqamli dominantlik" ustuvorlik qiladi. Neticheda, inson o'z fikrini emas, balki unga sun'iy tarzda taklif etilgan va algoritmik uslubda tahrirlangan ma'lumotlarni iste'mol qiladi. Bu holat Martin Haydegger ta'kidlaganidek, texnologiyaning inson borlig'i ustidan hukmronlik qilishini anglatadi. Ushbu global jarayonlardan O'zbekiston ham mustasno emas. Mamlakatda oxirgi yillarda amalga oshirilayotgan raqamli islohotlar, sun'iy intellekt texnologiyalarini iqtisod, ta'lim, tibbiyot va boshqa sohalarga integratsiya qilish bo'yicha yirik tashabbuslar milliy rivojlanishning muhim qismiga aylangan. Biroq bu taraqqiyot bilan bir qatorda, sun'iy intellekt asosidagi axborot

oqimlarining jamiyat ongiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani hali yetarlicha falsafiy tahlil qilinmagan. Ayniqsa, algoritmik muhitda milliy qadriyatlar, tarixiy-madaniy meros, diniy-ma'naviy g'oyalar qanday shaklda aks etayotgani va ular qanday transformatsiyalarga uchrayotgani masalasi jiddiy o'rganishga muhtoj. Bugungi axborot oqimi asosan xalqaro sun'iy intellekt platformalari (Google, YouTube, TikTok, Instagram, X va boshqalar) orqali boshqarilmoqda. Bu platformalarning algoritmiklari esa O'zbekiston madaniy identiteti, tarixiy qadriyatlari, axloqiy tamoyillariga moslashtirilmagan[6]. Natijada, yoshlarimiz sun'iy intellekt asosida tartiblangan global kontentni qabul qiladi, lekin u kontentlar ko'pincha xalqimizning gumanitar qadriyatlari bilan ziddiyatda bo'ladi. Masalan, xalq og'zaki ijodi, qadimiy adabiyot, din va tasavvufga oid ilmlar, tarixiy o'zlik, milliy urf-odatlar sun'iy algoritmiklarda ikkinchi darajali, kam baholanuvchi kontent sifatida mavjud. Bu esa jamiyatda "gumanitar qadriyatlar asimmetriyasi"ni yuzaga keltiradi, ya'ni g'arbcha yoki tijoriy algoritmiklarda ustuvor bo'lgan qadriyatlar sun'iy yo'l bilan yetkaziladi, milliy qadriyatlar esa sezilmas, passiv shaklda qoladi. Falsafiy yondashuvdan kelib chiqilsa, bu holat O'zbekistonda milliy ongning algoritmik tasodifiylik ta'siriga tushib qolish xavfini tug'diradi. Gumanitar qadriyatlarning, xususan, Alisher Navoiy, Ahmad Yassaviy, Bahouddin Naqshband, Ibn Sino kabi mutafakkirlar orqali ifodalangan insonparvarlik, axloqiy mukammallik, ruhiy poklik va jamiyatga xizmat qilish g'oyalari texnologik transformatsiya natijasida chetda qolmoqda[7]. Endi yosh ong algoritmik ta'sirlar vositasida shakllanmoqda va bu shakllanishning etik, estetik va ruhiy mezonlari sun'iy intellekt tomonidan emas, balki uni ishlab chiqqan texnologik kuchlar tomonidan aniqlanmoqda. Bunday vaziyatda O'zbekiston uchun dolzarb vazifa – sun'iy intellektni shunchaki texnologik vosita emas, balki gumanitar muvozanatni ta'minlovchi vosita sifatida qabul qilishdir. Bu – SI asosida ishlovchi axborot tizimlarida milliy va umuminsoniy gumanitar qadriyatlar integratsiyasini yo'lga qo'yish, kontent siyosatini etik, axloqiy va estetik mezonlar asosida optimallashtirish, algoritmiklarning jamiyatga ta'sirini monitoring qilish, shuningdek, raqamli etikani mustahkamlash deganidir. Bunda SI texnologiyalari faqat ma'lumot uzatuvchi emas, balki ma'naviyatni ko'rsatib beruvchi, gumanistik tamoyillarni rivojlantiruvchi vositaga aylanishi lozim. Sun'iy intellekt yordamida shakllangan axborot muhitining gumanitar qadriyatlarga nisbatan asimmetrik munosabati bu — oddiy texnologik masala emas, balki insoniyat borlig'i, ong, axloq, madaniyat va tafakkur bilan bog'liq chuqur falsafiy muammodir[8]. Bu muammo global kontekstda dolzarb bo'lsa, O'zbekiston uchun esa o'zligini saqlash, madaniy identitetni mustahkamlash, yosh avlodni gumanitar qadriyatlar asosida tarbiyalash nuqtai nazaridan hayotiy ahamiyat kasb etadi. Shu bois, texnologik taraqqiyot bilan birga gumanitar tafakkurni himoya qilish, sun'iy intellekt va inson o'rtasida qadriyatlar asosida muvozanatli munosabatni shakllantirish XXI asrning eng muhim falsafiy vazifasidir. Zamonaviy axborot jamiyatining shakllanishi va sun'iy intellektning ushbu jarayonda tutgan o'rni haqida fikr yuritish ekanmiz, birinchi navbatda, A.V. Soldatov va S.V. Katrechko kabi rus tadqiqotchilarining ilmiy yondashuvlari alohida e'tiborga loyiqdir. Ularning paradigmalari sun'iy intellektning insoniy ong va ijtimoiy ongga ta'sirini chuqur falsafiy va epistemologik nuqtai nazardan tahlil qiladi. A.V. Soldatov o'z tadqiqotlarida sun'iy intellektni nafaqat texnologik mahsulot, balki ijtimoiy-kognitiv konstruktor sifatida baholaydi. U SI'ning global axborot muhitida muayyan epistemologik dominantlarni shakllantirishini qayd etadi, ya'ni axborot tanlash, tasniflash va ommalashtirish jarayonida insoniyat tafakkuriga nisbatan yangi turdagi "aqliy mustamlaka" rishtalari paydo bo'layotganini ko'rsatadi. Soldatovga ko'ra, bu

jarayon gumanitar qadriyatlar — axloq, axborot madaniyati, madaniy meros, diniy-estetik tushunchalar — algoritmik utilitarizm tomonidan yo'naltirilayotgani sababli, SI'ning axborot muhiti ustidan nazorati gumanitar ma'noda asimmetrik muvozanatsizlikni keltirib chiqaradi. S.V. Katrechko esa masalaga ontologik jihatdan yondashadi. U sun'iy intellekt va inson tafakkuri o'rtasidagi chegarani aniqlash orqali "insoniy ongning algoritmik simulyatsiyasi"ni chuqur tahlil qiladi[9]. Katrechkoga ko'ra, SI algoritmlari inson tafakkurini takrorlaydi, ammo uni tushunmaydi; bu esa o'z-o'zidan qadriyatlarni anglash va uzatish borasida sun'iy tizimlar bilan inson orasida tub farq mavjudligini bildiradi. U shunday xulosaga keladiki, gumanitar qadriyatlar tushunchasi SI tomonidan emas, balki insoniy subyektivlik orqali yashaydi va rivojlanadi, sun'iy tizim esa faqat o'ziga yuklangan utilitar funksiyalar doirasida harakat qiladi. Katrechko bu asimmetriyani "algoritmik mantiqning gumanitar tafakkurga bo'lgan cheklovli qarashlari" deb ataydi[10]. Mazkur ikki paradigmani umumlashtirar ekanmiz, ko'ramizki, rus falsafiy tafakkurida sun'iy intellektning axborot muhiti orqali gumanitar qadriyatlarga ko'rsatayotgan bevosita va bilvosita ta'siri — bu texnologik taraqqiyotning nafaqat afzalliklari, balki ijtimoiy-axloqiy mas'uliyati bilan ham bog'liqdir. Ayniqsa, bu yondashuvlar O'zbekiston misolida ham dolzarb: global sun'iy intellekt platformalari tomonidan boshqarilayotgan axborot muhiti bizning milliy gumanitar merosimiz — qadimiy ma'naviylik, axloqiy tozalik, estetik sezgi va ijtimoiy uyg'unlik kabi qadriyatlarga nisbatan asimmetrik, ya'ni biryoqlama va texnotsentrik yondashuvni keltirib chiqarishi mumkin. Shunday ekan, Soldatovning SI'ni ijtimoiy-kognitiv boshqaruv vositasi sifatida tahlil qilishi va Katrechkoning gumanitar qadriyatlarning algoritmik simulyatsiyaga mos kelmasligi haqidagi tahlillari bizni quyidagi muhim xulosaga olib keladi: sun'iy intellekt texnologiyalarini axborot maydonida gumanitar qadriyatlar bilan uyg'unlashtirmasdan qo'llash, milliy ong va madaniy tafakkurda disbalans va identitet inqirozini yuzaga keltirishi mumkin. Shu bois, O'zbekistonda ham bu olimlar paradigmasidan ilhomlanib, SI asosidagi axborot tizimlarida gumanistik prinsiplarni birlamchi deb hisoblovchi falsafiy asoslar ishlab chiqilishi shart.

Xulosa: Zamonaviy raqamli muhitda sun'iy intellekt texnologiyalari nafaqat axborot oqimini boshqaruvchi vosita, balki gumanitar qadriyatlarga ta'sir o'tkazuvchi mustaqil kuch sifatida namoyon bo'lmoqda. SI yordamida axborot muhitining algoritmik boshqarilishi, afsuski, insoniyat tarixiy tajribasida shakllangan axloqiy, madaniy va ma'naviy mezonlarga har doim ham mos kelavermaydi. Bu esa gumanitar qadriyatlarga nisbatan asimmetrik munosabat – ya'ni ularni chetlab o'tish, standartlashtirish yoki tijoratga mos shaklga keltirish – kabi jarayonlarni yuzaga keltiradi. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida bu holat milliy madaniy identitet va ma'naviy barqarorlik uchun jiddiy xavf tug'diradi. Shu bois, axborot texnologiyalari va SI tizimlarini ishlab chiqishda gumanitar tafakkur bilan uyg'unlikda yondashish, raqamli etikani milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish va algoritmik muhitda insonparvarlik tamoyillarini mustahkamlash muhim falsafiy va ijtimoiy vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda. Sun'iy intellekt taraqqiyotida gumanitar muvozanatni saqlash — kelajak avlodning ongiy-estetik shakllanishi, ma'naviy immuniteti va milliy g'ururining kafolatidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Suyarbek N. SUN'IY INTELLEKT VA INSONIY IJODIY IMKONIYATLAR //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2025. – T. 5. – №. 48. – C. 244-248.

2. Abdusattarovna O. X., Shohbozbek E. IJTIMOIIY FALSAFADA ZAMONAVIIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH //Global Science Review. – 2025. – T. 4. – №. 5. – C. 175-182.
3. Qodrijonovna Q. N. et al. SUN'IY INTELLEKTNING INSON ONGIGA TA'SIRI //Journal of new century innovations. – 2025. – T. 77. – №. 1. – C. 243-248.
4. Karimberdiyevich O. M. et al. SUN'IY INTELLEKTNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI //IZLANUVCHI. – 2024. – T. 1. – №. 1. – C. 75-85.
5. Nozima A., Shohbozbek E. TA'LIM MUASSASALARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING BOSHQARUV STRATEGIYALARI //Global Science Review. – 2025. – T. 4. – №. 2. – C. 23-32.
6. Jalolov T. S. SUN'IY INTELLEKTNING IJTIMOIIY TARMOQLARDAGI TASIRINI O'RGANISH: FOYDALANUVCHI XATTI-HARAKATLARINI TAHLIL QILISH //Ensuring the integration of science and education on the basis of innovative technologies. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 31-37.
7. Damidullayevna I. D. SUN'IY INTELLEKTNING FALSAFIIY-AXLOQIIY, MA'NAVIY-ESTETIK MUAMMOLARI //FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES. – 2025. – T. 4. – №. 40. – C. 85-87.
8. Munisa M., Shohbozbek E. UZLUKSIZ TA'LIM JARAYONLARINI TASHKIL QILISHDA SU'NIY INTELLEKT VOSITALARINING QO'LLANISHI //Global Science Review. – 2025. – T. 3. – №. 3. – C. 224-230.
9. Rahmiddinova A. D. Sun'iy intellekt va insoniylik: ijtimoiy psixologik oqibatlar //Pedagogik tadqiqotlar jurnali. – 2025. – T. 2. – №. 2. – C. 181-186.
10. Ruxshona Q. SUN'IY INTELLEKT VA UNING JAMIYATGA TA'SIRI //Journal of new century innovations. – 2025. – T. 75. – №. 1. – C. 84-86.

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR**
VI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, avgust

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami. 1-
jild, 6-son (avgust, 2025-yil). – 177 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 7-avgust

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.